

תפילתנו

ב"ה
גליון 3
פרשת מטות
כ"ד תמוז ה'תשע"ט

מגזין מעולם התפילה והחזנות <<< חדשות <<< הלכה <<< היסטוריה ועוד

כתובת המערכת: tefilatenu2019@gmail.com

גשים מול ארון הקודש

אירועי חזנות

שבת פרשת מטות
ירושלים

החזן יעקב מוצן
בביה"כ הגדול

(בשבת בבוקר) בליווי מקהלת בית
הכנסת הגדול בניצוחו של אלי יפה

החזן דוד ויינברג
בביה"כ אוהל יצחק

בית מאירסודורף (האוניברסיטה
העברית)

עם החזנים יעקב מוצן, אברמי
רוט, חיים אליעזר הרשטיק,
מקהלתו של שרוליק הרשטיק.

רחובות

האחים שמחה וישראל רוטנברג

בביל שבת בביה"כ אוהל שרה,
ובשבת בבוקר בביה"כ בר אילן.
סעודה שלישית בבית הכנסת בית זלצר.

שבת פרשת מסעי
ירושלים

החזן יעקב מוצן

בביה"כ אוהל יצחק (בשבת בבוקר)

עורך: החזן ישראל ארליך - וינה

מעל הבימה - מאמר המערכת

יתכן שמבחינת דקדוקית צודק ד"ר אבשלום קור ורבים אחרים המפרשים כך. אך במקורות שונים של פירושי התפילה מגדולי ישראל (חיד"א, עץ יוסף ואחרים) מופיע שהכוונה כפשוטה, חיים ארוכים. יש לציין כי תפילתו של רב לא נכתבה לברכת החודש, אלא רב היה אומרה מדי יום, וממילא מתורצת קושייתו של ד"ר אבשלום (אחד מן המפרשים מסביר זאת גם לברכה עבור אותו החודש עצמו, ותתן לנו חיים ארוכים שנזכה אכן לסיים את החודש...). אז בשבת הקרובה, כשנעמוד בתפילת ברכת החודש, נבקש מאת השי"ת: "שתחדש עלינו את החודש הזה לטובה ולברכה". ותתן לנו חיים ארוכים כפשוטם של מילים, והעלה ארוכה, ומרפא לכל תחלואינו. מזה ומזה אל תנה ידינו, ושהימים הבאים עלינו, יהפכו לששון ולשמחה לישועה ולנחמה, ונאמר אמין!

בשבת הקרובה נברך את החודש, חודש מנחם-אב. הבקשה הראשונה בסדרה היא "ותתן לנו חיים ארוכים". כחזנים אנו נדרשים לפירוש מילות התפילה. ורבו הדעות האם הכוונה לאריכות ימים כפשוטם של מילים. או מכיון שהאות כ"ף אינה דגושה, הכוונה לחיים בריאים מלשון והעלה ארוכה ומרפא. על מנת ללבן את העניין, פנינו לד"ר אבשלום קור, ובשיתה מיוחדת ל'תפילתנו' הוא מנתח את המילה מבחינת הרקע שלה: כשמבקשים על החודש, אי אפשר לבקש על אורך, מכיון שחודש הוא מוגבל. וזה כמו הפסוק בנחמיה (ד, א): עלתה ארוכה לחומת ירושלים, (תעלה ארוכה לעלה נידף וכדו') ובוודאי הכוונה לחיים בריאים, משום שאי אפשר להאריך את החודש.

הרב והחזן - פינת ההלכה

במקומות רבים נוהגים לקרוא את המילים 'איכה אשא לבדי' (בפרשת דברים - שבת חזון) במנגינת איכה. חזנים רבים נוהגים לעשות זאת בברכת החודש לחודש מנחם אב, ובמקומות נוספים בשבתות אלו. האם הדבר מותר, או שיש בזה משום אבלות בפרהסייה?

הרב אריה פולגר שליט"א רבה הראשי של וינה משיב:

ממנהגי אשכנז לשיר גם 'לכה דודי' במנגינת הקינה 'אלי ציון וְעָרֵיךָ, ואם כך אין בזה משום אבלות בפרהסייה. אלא שצריך להיות בשכל ובמידה. מאידך אצל החסידים הקפידו לא להכניס ניגוני עצב כלל.

(הערת העורך: יש שסוברים שמכיוון שלכה דודי נאמר לפני השקיעה, לכן מותר לנגן במנגינות אלו, משום שעדיין לא נכנסה השבת. אך פוסקים רבים כותבים שכך נהגו גם במקומות נוספים בתפילות שבת, ובהפטרות לשלושת השבועות. אחד המקורות הקדומים לכך הוא בתשובות רבינו המאירי (בספרו מגן אבות סימן כ"ד): "בשבת איכה (=שבת חזון) התירו לקונן בצבור דרך הכנעה ושבירת היצר, מפני שיש בזכירת החורבן משרשי התשובה". עיי"ש. לסיכום: המשוררים ניגוני אבלות בשבתות של שלושת השבועות, יש להם על מה שיסמוכו. מקור: נטעי גבריאל פרק מ"ז)

א' שמייכיל - חזנים מחייכים

בברכת החודש אנו אומרים 'חיים שיש בהם יראת שמים ויראת חטא, ולאחמ"כ אומרים שוב 'חיים שתהא בנו אהבת תורה ויראת שמים'. מדוע מבקשים פעמיים על יראת שמים?

וי"ל מכיון שאחרי הפעם הראשונה אנו מבקשים 'חיים של עושר וכבוד'. אינה דומה יראת שמים של לפני עושר וכבוד, ליראת שמים שלאחריה...

עיון תפילה

בתפילת הלל אנו אומרים את הפסוק: "מושיבי עקרת הבית אם הבנים שמחה הללויה".

בהשקפה ראשונה נראה שפירוש המילים 'עקרת הבית' הוא כפשוטו. אך מעיון במפרשי התהלים עולה שהפירוש שונה.

מושיבי עקרת - הקב"ה לוקח את האישה העקרה שלא זכתה

מחשבת התפילה - חידה חזנית

היכן מסתתרים תודשי השנה בברכת החודש?

פתרון החידה מגיליון מס' 2

רבים ענו את התשובה הנכונה. הכוונה לנפילת אפיים, שיש עניין באמירתה בישיבה בדווקא, ולא בעמידה, כפי שמופיע בספרי הלכה ע"פ קבלה.

כש'האמרי אשי זצ"ל אמר לי 'תהיה חזן שני'

החזן ר' יעקב מוצן בראיון אישי על חייו
המקצועיים כבעל תפילה וחזן

לשמור על הנוסח וללמוד פירוש המילים.
החזן יעקב מוצן

סיון תשמ"ב, באותו היום בו נפל אחי הי"ד! כחצי שעה לפני שעליתי לשיר את היצירה, קיבלנו את הידיעה המרה והקשה על מציאתם של שלושת הנערים החטופים הי"ד. המילים קיבלנו אז משמעות מצמררת וסוערת, וההתרגשות עם הבכי הגיעו לשיאם.

אכן ניתן לראות זאת בסרטון ביוטיוב. אני אישית דמעת כשצפיתי בו לאחרונה.

אתה הרי התפללת כבר מסביב לכל העולם ובכל סוגי הקהילות. איך חזן יכול לגוון ולהתאים את עצמו לסוגי קהל שונים ומגוונים?

אבי ז"ל שהיה אדם חכם, לימד אותי מספר כללים שיכולים לעזור לכל החזנים, ולא רק להם... הכלל הראשון שלו: אם תשאיר את האגו בבית, אף אחד לא יוכל לפגוע בו... וזה לדעתי המפתח לשאלה הזאת ולהרבה שאלות נוספות. אם אתה לא בא עם האגו שלך "אני אראה לקהל איזה קול יפה יש לי, אלו טונים גבוהים, סלסולים וכדומה", הרי שאז תוכל לראות ולהבחין מי הקהל שיושב מולך, ולהבין שהקהל הזה אוהב למשל להיות שותף לשירה ולתפילה, ולא רק בא להאזין, או להיפך. מניסיון ב"ה רכשתי לי הרבה אוהדים שכלל לא אהבו חזנות. משום שכיום זה לא רק שלקהל אין הרבה סבלנות, אלא חלקם בטוחים שהם יכולים לשיר לא פחות טוב... וכשהחזן משתף אותם הם מרגישים מצוין, ולא חשים

16.5 לערך חזר לי הקול ב"ה, ומאז ועד היום...

זכורני שהציעו לי משרה לימים נוראים בקרית שמואל בחיפה. המחיר היה 3,000 לירות, ומאידך הציעו לי להיות חזן שני בבה"כ הגדול בגבעתיים, שם שימש החזן יצחק רקובסקי ז"ל כחזן ראשי. שאלתי את האדמו"ר האמרי אש איזו משרה לקחת, והאדמו"ר ענה לי ביידיש: תהיה חזן שני, ואח"כ תהיה חזן גדול. במשך השנים הבנתי שלא הייתה זו רק ברכה, אלא חכמה של הרבי. משום שאם הייתי חזן רק 3 ימים בשנה, אולי הייתי מרוויח אז עוד 200 ל"י, שאמנם היה זה סכום כסף גדול באותם ימים, אבל לא הייתי לומד ומתקדם. אך מאידך בבה"כ בגבעתיים, מכיוון שהייתי צריך לעבור לפני התיבה כל שבועיים, הייתי מוכרח ללמוד ולהתקדם.

קטע החזנות שהכי מזוהה איתך, זהו כמובן 'זכרם'. הנסיבות המיוחדות של היצירה הזאת ידועות לכל. אך מתי הייתה הפעם שבה הכי התרגשת כששרת את היצירה הזאת?

מכיון שהקטע הזה הוא אישי, הרי שבכל פעם הוא יבוצע אחרת. אין דומה שבת רגילה לשבת לפני יום הזכרון לחיילי צה"ל, ובוודאי שבת לפני יום הזכרון לאחי הי"ד, ומכל שכן שבת שחל בה יום היאר-צייט של אחי, כפי שנוכחת בעצמך בינה לפני כחודש.

אך בקונצרט, היתה פעם אחת שהייתי נרגש ביותר, והתקשתי ממש לבצע את היצירה. היה זה בקונצרט בראשון לציון עם התזמורת בניצוחו של רפי ביטון (יש בינינו קשר מיוחד. הוא נולד ביי"ט

כוד גדול הוא לנו לארץ אותך באכסניה זו. נפתח קצת ברקע אישי.

מתי נודע לך שאתה בעצם 'חזן'? איך זה התחיל?

כנראה שנולדתי עם זה... אימי ע"ה הייתה מספרת שבשנתיים הראשונות לחיי הייתי בוכה בלילות הרבה מאוד, וכנראה שאז פיתחתי את הריאות... אבי ז"ל היה בעל תפילה בחגים, ובכל שנה הוא היה מכין את התפילה מראש חודש אלול. כמובן שכל זה, יחד עם נוסח התפילה, נכנס לתוכי מגיל קטן. בנוסף לזאת גם הייתי 'המשורר' שלו במשך כמה שנים. וכן הייתי סולן במקהלה של

אבי ז"ל שהיה אדם חכם, לימד אותי מספר כללים. הכלל הראשון: אם תשאיר את האגו בבית, אף אחד לא יוכל לפגוע בו...

שלמה רביץ בימים הנוראים, יחד עם החזנים וילקומירסקי ומאיר שושן ז"ל, בבית הכנסת אוהל שם. במשך שנתיים זכיתי להיות במקהלה של האדמו"ר בעל 'האמרי אש' ממודו"ץ צוק"ל. וכל זה חוץ מכל השבתות והקונצרטים שאבי ז"ל היה לוקח אותי. בהמשך כשבגרתני מעט בגיל

שהחזן מסתכל עליהם מלמעלה. אך כל זאת חייב להיות במסגרת הנוסח. גם אם אתה שר משהו בקבלת שבת, כשמגיעים ל'ארבעים שנה' או 'שמחו השמים' חייבים לחזור לנוסח!

דבר נוסף שלימדני אבי ז"ל: את הביקורת תשמע תמיד, ותראה מה מתוך הדברים הם ביקורת בונה. את כל המחמאות שים בקופסא סגורה היטב, ולפעמים כשאתה במצב רוח ירוד, פתח את הקופסא תריח ותסגור בחזרה...

איך אתה מתמודד עם התפקיד שלך כחזן בבית כנסת של חב"ד?

כמו שמתמודדים עם כל תפילה בכל בית כנסת. יש בתי כנסת נוסח ספרד, אשכנז, נוסח האר"י, ומנהגים שונים לכל קהילה ועדה. כשמתכוונים לפני כן וכשמסתכלים בסידור, אין בעיות. נכון שבחב"ד אשיר יותר ניגוני חב"ד, אך לכל מקום יש את מנהגיו, ואינו דומה בית הכנסת זה למשנהו. ובכל מקום אליו מגיעים, צריך לפני כן לדעת את מנהגיו.

כשאתה צריך להתפלל ללא חזרה על מילים, ויש קטע בתפילה שיש עליו יצירה טובה, ומתבקש שתשיר אותה. האם תעדיף להתמודד עם שינויים מתבקשים ע"מ להתאים את הקטע ללא חזרה על מילים, או שתעדיף לזוטר על הקטע?

נושא החזרה על מילים נדון כבר רבות. אני אישית מסתמך על רבנים ידועים ופוסקי הלכות שלצערי לא כולם מסכימים לתת זאת בכתב. במקומות שמאפשרים, בוודאי שאחזור על מילים. אך כמובן שגם זה צריך תמיד להיות במידה ובמשקל. במקומות שהרב פוסק אחרת, הרי שצריך ללכת לפי מנהג המקום. וכאן הוא המבחן של החזן. אם החזן יודע את הנוסח, ויכין את עצמו לפני התפילה, וידע מה אפשר לעשות ובעיקר להתאים את המילים כפי שצריך, הוא יוכל לבצע גם קטעים ידועים בצורה טובה, וגם יוכל לבצע אימפרוביזציה, ובתנאי שזה יהיה בתוך מסגרת הנוסח.

האם לדעתך מומלץ לבצע 'מודולציות' בנוסח התפילה ע"מ לגוון או לעורר את הקהל, או שמא זה דווקא מבלבל את הציבור?
הקהל יתעורר אם החזן יעורר את עצמו...

מודולציות בהחלט 'משנות את האווירה', אבל זה צריך לבטא את המילים. אך בעיקר חשוב כיום שיתוף הקהל בתפילה.

האם בתפילה אתה מעדיף מקהלה, או שאתה מעדיף לבצע את העבודה לבד?

בעיקרון, תפקיד המקהלה הוא לעזור לחזן. אך מצד שני ישנן מקהלות שיש להם מיוחדות ואופי משלהן, וכמובן רוצות להתבטא ולעיתים אף יותר מהחזן עצמו... אז כמו תמיד, דרך האמצע היא הטובה ביותר. שהחזן והמנצח ידעו כל אחד את תפקידו, ושכל אחד יוכל לבטא את עצמו.

מה המסר העיקרי שאתה כחזן רוצה להעביר לציבור שמאחוריך? השאלה מופנית גם כשאתה חזן בתפילה בבית הכנסת, וגם כשאתה מופיע בקונצרטים וכדומה.

המסר בתפילה הוא יותר מסר לעצמי כחזן. התפקיד של חזן ובעל תפילה הוא לעורר את הקהל, ובשבילי המחמאה המשמחת ביותר היא כשבאים אלי ואומרים, 'ריגשת אותנו' (ולאו דווקא בקטע יזכרם-הרבינו).

בקונצרט יש תפקיד נוסף. שם צריכים

של יום כיפור, כשכולם חיוורים עם טליתות על הפנים, כשאך לפני דקות ספורות הוא עמד בחוץ, אכל משמנים ושתה ממתקים, ועתה הוא על במה יפה ומוארת עם תזמורת משעשעת, והקהל יושב על כסאו מדושן עונג. איך מסתדרים עם הקונפליקט הזה?

וודאי שאין דומה עמוד התווים לעמוד התפילה. אבל להבדיל, גם זמר אופרה שישיר 'אריה' ללא נשמה, לא יצלח, גם אם קולו יפה ביותר. ולכן, כל חזן, בעל תפילה, זמר וזמר אופרה שרק ישיר את היצירה בלי רגש ומבלי להתחבר למילים, הרי שהקהל יחוש בכך. ולא רק מי שכוחו בפיו, אלא גם פסנתרן שינגן מוזיקה ויתרכז בתווים בלבד, לא ידמה לאחר שמנגן את היצירה עם רגש. לפיכך, חשוב מאוד לחשוב על המילים היוצאים מהפה, שיצאו מהלב. אמנם אין את האווירה של כל נדרי ונעילה, אך המילים קיימות. קצת יותר ריכוז על האמירה, ופחות על הבמה...

אבל המסר החשוב שיש לי להעביר לחזנים ובעלי התפילה. אנא בבקשה שמרו על הנוסח! וכן, תמיד לעבור שוב על פירוש המילים ולנסות לחדש, למי שיש לו את הכישרון לכך. גם אם שרת את הקטע הזה

המסר בתפילה הוא יותר מסר לעצמי כחזן. התפקיד של חזן ובעל תפילה הוא לעורר את הקהל, ובשבילי המחמאה המשמחת ביותר היא כשבאים אלי ואומרים, 'ריגשת אותנו'

פעמים רבות, נסה לתת לקטע "הרגש חדש" (כמו שאומרים המשגיחים בשיבות...).

ודבר חשוב לא פחות; האנשים שנשלחנו על ידם להיות שליחי הציבור מצפים מאיתנו להתנהגות מסוימת. אם זה להגיע מוקדם, לא לתת לקהל לחכות עד שאנחנו עולים לקבלת שבת או שוכן עד. וכן, מאד מאד להשתדל לא לדבר בשעת התפילה (בלי קשר כרגע לנושא ההלכתי) כי אם אנחנו החזנים נדבר, מדוע נצפה מהקהל שיהיה בשקט כשאנחנו מתפללים, ויותר מכך כשאנחנו מבצעים יצירה יפה!?

ויהי"ר שיתקבלו תפילתו לרצון לפני אדון כל!

להיות יותר מקצועיים מבחינה מוזיקלית ושאר הפרטים הקשורים לבמה והופעה. צריכים להיות מדויקים, במיוחד בקונצרט עם תזמורת. ומאידך, לתת הרגשה לשומעים שאמנם אנחנו באולם קונצרטים, אבל, עדיין אנחנו שרים יצירות וקטעי תפילה מהסידור ומהמחזור ולתת להם גם הרגשה של תפילה. וזה כמובן קצת יותר מורכב.

נעבור לשאלה הבאה. איך יכול חזן להעביר את התחושה של הקטע שהוא שר? למשל, אם החזן שר את קטע התפילה 'סיהר רבי ישמעאל', הוא חייב 'להכנס לדמות'. איך הוא יכול לחוש את האווירה הרצינית

חייו של המוזיקאי העלום

החזן והמעבד חיים יחזקאל נייסביץ' סקי

המנצח של החזן גרשון סירוטה, שבמקהלתו שר יוסף רומשינסקי • מי היה המוזיקאי עם השם האיטלקי שכתב את העיבוד המפורסם ל'כל נדרי'? • כמה עיבודים ויצירות לתפילות ושירים באידיש כתב? • ואיך כל זה קשור לחזן זיסל רוז'אנר ששמו אינו מוכר לרבים? • הכל תלוי במזל - גם מוזיקאים מזהירים שנעלמו בתהום הנשיה, אך שירתם אינה פוסקת

דומה שאין חובב חזנות, גם חובב העושה את ראשית דרכו בעולם התפילה והחזנות, שלא מכיר את העיבוד המקהלתי לתפילת 'כל נדרי'. גם מי שאינו חובב חזנות, שמע ככל הנראה, לפחות פעם אחת את התפילה בעיבוד המוכר.

הבה נעצום את העיניים, ונשמע באוזני רוחנו את הפתיחה המקהלתית בארבע קולות, זו שמכניסה את קהל המתפללים לאווירת יום הדין, ומובילה את החזן לפתיחת תפילות יום הכיפורים ולמילים הראשונות של יום זה - 'כל נדרי'. על העיבוד המיוחד הזה, חתום הנרי רוסוטו (Henry Russuotto). ניתן להאזין לחזנים החל מ'תור הזהב', ועד ימינו כשהם שרים את תפילת 'כל נדרי', והמקהלה מלווה אותם בעיבוד זה. מאז ומתמיד סקרן אותי מי הוא המעבד עם השם בעל הניחוח האיטלקי, שכתב מוסיקה כה נפלאה לתפילה הפותחת את יום הדין, ליל 'כל נדרי', וזכה שהפכה להיות נכס צאן ברזל עד עצם היום.

*

חיים-יחזקאל נייסביץ' סקי נולד ביומו השני של חג הפסח, ט"ז ניסן תרכ"ט (28 במרץ 1869) למשפחה מחוננת מוזיקלית. בעיירה רוז'אני (Ruzhany) שבסביבות העיר גרודנו שבבלארוס. בעיירה הייתה קהילה יהודית שמנתה קרוב לאלפיים וחמש מאות איש, עם חיי קהילה פעילים. ראש הקהל היה שלמה יזרניצקי, אביו של מי שהיה לראש הממשלה לעתיד, יצחק שמיר. אביו של חיים, אלכסנדר אליעזר נסביץ' סקי (שכינוי האידי היה זיסל רוז'אנר), היה חזן העיירה, והוציא לאור מיצירותיו סדרת ספרים העונים לשם 'המתפלל', ובהם נוסח ויצירות חזנות לימי החול, שבתות וחגים, ימי הסליחות והימים הנוראים, וליוצרות

של השבתות שבין פסח לחג השבועות. החזנים אברהם ברנשטיין ואברהם בר בירנבאום שיבחו את יצירותיו והעמידו אותם בשורה הראשונה של חזני הדור ההוא (הסכמותיהם מופיעות בראש ספרו).

לאלכסנדר ואישתו חנה נולדו מספר ילדים, שברבות הימים הפכו למוזיקאים בולטים ומשפיעים על עולם המוזיקה בכלל, והמוזיקה היהודית ומוזיקת בית הכנסת בפרט.

דף השער לעיבוד ל'כל נדרי', משנת 1897

דף ראשון של העיבוד משנת 1907

יהי רצון, ברכת החודש המפורסמת של יוס'לה בעיבוד של הנרי רוסטו משנת 1916

מצבתו של חיים יחזקאל וזוגתו לאה ע"ה, בבית העלמין 'הר חברון', ניו יורק. התצלום באדיבות בית העלמין.

כך למשל יצירתו של יוס'לה רזונבלט 'יהי רצון' מתוך ברכת החודש, שיצאה לאור בשנת 1916 בעיבודו של הנרי לפסנתר. לצד יצירות חזנות רבות ושירים באידיש כגון 'ראזינקעס מיט מאנדלען' (בלחנו של גולדפדן), 'קלי קלי למה עזבתני', ו'די אידישע האפענונג' (המוכרים בביצועו של יוס'לה), שעובדו ע"י הנרי באותה תקופה, ובכתבות הבאות נעסוק בהיבטים שונים שלהם.

בסביבות שנת 1908 נוסדה בארצות הברית 'אגודת החזנים' והנרי קיבל את משרת המנהל המוזיקאלי של האגודה.

בשנים 1908-1917 שימש כחזן בית הכנסת 'ישראל' בפאר רוקאוויי (Far Rockaway) בניו יורק.

מסע חיים מפואר ופורה זה, נקטע באחת. ר' חיים יחזקאל נפטר בגיל 55, ביום השבת-קודש, כ' שבט תרפ"ה (14 בפברואר 1925) ונקבר למחרת בבית העלמין היהודי 'הר חברון' שבניו יורק. תודתי נתונה להם על שליחת צילום המצבה ששפכה אור על שמה היהודי של זוגתו, וגם על שמו השני יחזקאל. על מצבתו נכתב:

פ"נ

אבינו היקר ר' יחזקאל ב"ר זיסל אליעזר נפטר כ' שבט תרפ"ה תנצב"ה

בחלקה השני של המצבה נכתב באנגלית (בתרגום חופשי)

בעל אהוב ואב יקר הנרי א. רוסטו נפטר ב-14 לפברואר 1925 בגיל 55 נלקח מאיתנו אך בלתי נשכח

כאמור, חיים גדל בבית מוזיקאלי, וגם אחיו הצעירים הפכו למוזיקאים ברבות השנים: אפרים אביליה היה מנצח בית הכנסת הגדול בחיפה כ-25 שנה (בשנים האחרונות בני משפחתו טענו שהוא המלחין של המנגינה העממית 'למה נשתנה'), ואריה לייב נסביז'סקי (אריה אביל'אה) היה פסנתרן מפורסם, אחד משלושת המייסדים של 'אגודת המוסיקה העממית היהודית' ב-1908 בסנט פטרבורג.

בתחילת הקריירה שלו, חיים נסביז'סקי היה מנהלה המוזיקאלי של מקהלת בית הכנסת הכוראלי 'טהרת הקודש' בוילנה. באותם שנים חזן בית הכנסת היה הסגור האגדי, גרשון סירוטה, ואחד מחברי המקהלה היה המלחין לעתיד יוסף רומשינסקי.

כאן בוילנה, חיים הכיר את אישתו לעתיד, לאה (Louisa) בתו של תושב העיר ר' משה אהרון רוסטו, שהייתה בוגרת הקונסרבטוריון של וילנה. מסיבות שונות, חיים בוחר לאמץ את שם משפחתה של אישתו, וכך הופך להיות מוכר בשם הנרי רוסטו.

רומשינסקי כותב בזכרונותיו, כיצד בחתונה שרו מקהלת בית הכנסת הגדול, יחד עם מקהלת בית הכנסת הכוראלי.

העבודה הגדולה הראשונה של חיים היתה עיבוד למוזיקה של אברהם גולדפאדן על המחזה 'אחשוורוש'. בשנת 1891, גולדפאדן, עזר לחיים-הנרי לעבור לארה"ב. בשנת 1896 חיים התפרסם בזכות המוזיקה למחזה 'שושנה' שעלתה בתיאטרון ניו יורק 'ליברטי', שם שימש כמנצח הבית.

כאן באמריקה, חיים הפך במהרה למעבד ומפיץ פופולארי של המוסיקה היהודית. בשנת 1899 עזב את הקריירה שלו כמוזיקאי והחל לעסוק בפעילות חינוכית, לצד הקמת בית הוצאה לאור.

בשנת 1897 רואה אור לראשונה ע"י בית ההוצאה של ג'. קצנבלויגן עיבודו של הנרי לתפילת כל נדרי, בעיבוד לכינור ופסנתר.

בשנת 1907 יוצא העיבוד מחדש, כאן כבר ע"י בית ההוצאה של הנרי בעצמו (Hebrew Publishing Company), העיבוד החדש הוא לקול ולפסנתר או עוגב.

חיים-הנרי, חתום על כ-2,000 עיבודים ומנגינות מקוריות, שנכתבו על ידו במרוצת השנים, וזכו לפופולריות רבה בקרב קהל המאזינים היהודי ופורסמו בעשרות אלפי עותקים.

יצירותיו כוללות עיבודים לקטעי תפילה, חזנות ושירה באידיש, ולמחזות שונים בשפת האידיש.

החזן יעקב קוסביצקי ליום פטירתו השישים

כחזן במרכז היהודי בקיו גרדנס שבקווינס ניו יורק (Kew Gardens Hills). החזן יעקב קוסביצקי חונן בקול טנור לירי יפה וצלול, היה פרשן מעולה של התפילות, ותפילתו הייתה ספוגה ברוח יהודית של מזרח אירופה. יעקב קוסביצקי נפטר בגיל 53 בכ"ב תמוז תשי"ט (28.7.1959) היום לפני 60 שנה. ת.ג.ב.ה.

החזן יעקב קוסביצקי, היה השני מבין ארבעת האחים לבית קוסביצקי. יעקב נולד בשנת תרס"ג (1903). למד ושר בסמורגון אצל חזן העיר אפרים סליפק, ומשם המשיך מאוחר יותר אצל חזני ווילנה. את משרתו הראשונה כחזן קיבל בקרמיניץ, משם עבר ללוצק ולאמח"כ ללבוב, שם כיהן 5 שנים בבית הכנסת "גלעד". במקביל, היה סולן בקונצרטים שביצעו המקהלה והתזמורת של "אגודת הסופרים והאמנים היהודים" בלבוב. לאחר מכן עבר יעקב ללונדון ובשנת 1951 עבר לוויניפג שבקנדה שם שימש כחזן בקהילת 'ראש פינה'. בשנת 1953 עבר לארה"ב שם שימש

מגיש החזן יקי לאער

השטייטלע - שירים באידיש

עמוד ראשון של היצירה

ס'טאנצן ביימער אין די וועלדער, שטערן אויפן הימל, ר' ישראל, דער מחותן, דרייט זיך אין דער מיט, ס'וועט זיך אויפועקן משיח פון זיין טיפן דרימל, ווען ער וועט דערהערן אונדזער תפילה'דיקע ליד. זאָל שוין קומען די גאולה, משיח קומט שוין באַלד!

ס'איז אַ דור פון פולו חייב - זייט ניט קיין נאַראַנים! און פון זינדיקן - משיח גיכער קומען וועט! אַך, דו, טאַטעלע אין הימל, ס'בעטן בני-רהמנים: זע, משיח זאָל ניט קומען אַ ביסעלע צו שפעט... זאָל שוין קומען די גאולה, משיח קומט שוין באַלד!

השיר שהיהודים היו שרים בימים אלו. "זאל שוין קומען די גאולה" - שתבוא כבר הגאולה, הנה הנה משיח בא! את השיר כתב הסופר היהודי שְׁמֶרְק'ה קֶצ'רֶגֶינסקי. שמערקע נולד בוילנא בשנת 1908 ומגיל צעיר החל לכתוב שירים וסיפורים. מאוחר יותר היה בין המייסדים של חבורת משוררי יידיש בוילנה. שמערקע פרסם עשרות ספרי שירה וסיפורים ביידיש, ביניהם את השיר המפורסם "זאל שוין קומען די גאולה", שכפי הנראה נכתב בשנת העשרים לחייו. בשנות השואה האיומה כתב שירים שרבים מהם הפכו ללהיטים, כשהמפורסם שבהם הוא "שטילער שטילער" שנכתב בהמשך לרצח ההמוני של יהודי ליטא בפונאר שליד ווילנה. מאוחר יותר הרב אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל הלחין את הלחן המפורסם.

בשנת 1964 החזן-זמר סידאָר פֶּלֶרסקי עיבד והקליט את השיר, ומאז הוא נכס צאן ברזל במוזיקה היהודית. אָנגעזאָליעט אויפן האַרצן, מאַכט מען אַ לחיים, אויב דער אמעט לאַזט ניט רוען - זינגען מיר אַ ליד. איז ניטאָ קיין ביסל בראַנפן - לאַמיר טרינקען מים, מים-חיים איז דאָך חיים - וואָס דאָרף נאָך אַ ייד? זאָל שוין קומען די גאולה, משיח קומט שוין באַלד!

הצצה לעולם חזני דור העתיד

חזנים אויף פראָבע

שם: משה בן גרשון // גיל: 31 // מקום מגורים: ירושלים. טלפון: 052-5643542 // בוגר בית הספר המרכזי לחזנות בפ"ת

שלמה קרליבך. לצפיה בביצוע לתפילת 'ממקומך' בלחנו של קרליבך בביצוע החזן משה בן גרשון (מתוך קונצרט של ביה"ס לחזנות בפ"ת, עם מיטב היצירות לימים נוראים). <https://bit.ly/2LCRmYr>

החזן משה בן גרשון <<<

הדבר שעומד לפני כשאני ניגש להתפלל: לחשוב על האישה שמתפללת בקצה המרוחק של בית הכנסת, ולהצליח לחבר גם אותה לתפילה. אני מתחבר מאוד למוזיקה הקלאסית ולחזנות מערבית, מנגן בגיטרה וגם אוהב את שיריו של